

Nutida utmaningar för nederländska tulpanlöksodlare

En årlig produktion på över fyra miljarder tulpanlökar gör att det är en av Nederländernas viktigaste exportgrödor.
Foto: Linda Smit

De nederländska odlarna förser världsmarknaden med tulpanlökar. Vad som sker hos dem påverkar således tulpanodlare i hela världen. En problematisk säsong under 2022–2023 resulterade i brist på lökar av tillräcklig kvalitet i Sverige. Det väckte trädgårdsingenjören Markus Karlssons intresse.

AV KARL-JOHAN FABO

Markus examensarbete, som publicerades tidigare i år, är en djupdykning i de nederländska producenternas utmaningar. Vilka är de viktigaste insikterna och kommer Nederländerna fortsatt kunna vara centrum för den globala tulpanlöksproduktionen?

Nederländernas relation till tulpanodling sträcker sig ända tillbaka till andra hälften av 1500-talet. Det var då som de första tulpanlökarna – vars vilda ursprung är Centralasien – importerades från Turkiet där de redan

fanns i odling. De flesta har nog hört talas om "tulpanmanin" som rådde under 1600-talet, där enstaka exemplar såldes till summor motsvarande lyxvåningar i Amsterdam. Även om spekulationsbubblan sprack, så nådde tulpanens popularitet, tids nog, även de bredare skikten. Nya innovationer och optimerade odlingstekniker, tillsammans med ett gynnsamt klimat, bidrog till att befästa landets roll i den globala tulpanlökshandeln.

UPPVUXEN MED TULPANPRODUKTION

Tulpanen är idag en av Nederländernas viktigaste exportgrödor med en årlig produktion på över fyra miljarder lökar. Ungefär 90 procent av lökarna som används för att driva upp tulpaner i växthus runt om i världen beräknas komma från landet.

– Jag är själv uppvuxen med tulpanproduktion i familjen, berättar Markus, vars mamma och morbror driver Gustafslunds Handels-trädgård, ett familjeföretag med anor från 1930-talet, specialiserade på blommande lökväxter.

Inför säsongen 2023–2024 hörde han hur pratet gick bland svenska tulpanodlare. Det rådde stor brist på lök av tillräcklig storlek och kvalitet. Lökpriserna var mycket höga och ovanligt många lökpartier fick även reklameras på grund av allt för höga halter *Fusarium*.

Svenska producenter var tvungna att dra ner på den planerade tulpanproduktionen, vilket ledde till negativa konsekvenser för konsumenten av snittblommor, både gällande pris och utbud. Vad berodde egentligen bristen på och är det något som kommer bli vanligare? Ett perfekt ämne att sätta tändarna i för en snart utexaminerad trädgårdsingenjör vid SLU Alnarp.

INTERVJUER MED ODLARE

Frågeställningarna i examensarbetet präglades delvis av en artikel publicerad tidigare i år i Viola, berättar Markus. Där går att läsa att bristen på lök inför drivningssäsongen 2023–2024 föranleddes av en rad extremväder i Nederländerna. Ovanligt mycket regn under hösten 2022

Markus Karlsson, trädgårdsingenjör besökte Nederländerna när han gjorde sitt examensarbete.

Friska tulpanlökar. Foto: Odlare från studien

resulterade i försenad plantering, översvämmade fält och dålig rotutveckling. Samtidigt spädde den följande sommarens värmeböljor och torka ytterligare på skördebortfallet. Tillsammans med en kall vår och hagelskurar resulterade det i 20–30 procent mindre avkastning per hektar än normalt. Lågt utbud och hög efterfrågan ledde till höga priser.

Efter ett beviljat resebidrag från samverkansorganisationen SLU Partnerskap Alnarp begav sig Markus till Nederländerna för att träffa odlare och samla in data till sitt kandidatarbete. För att ge en så heltäckande bild som möjligt gjordes ett urval av intervjuade odlare baserat på företagets storlek och affärsmodell. Examensarbetet kom att behandla de nederländska tulpanlöksodlarnas främsta utmaningar, hur de kan överkommas, samt odlarnas förutsättningar till att fortsatt dominera den globala handeln.

INTE BARA VÄDER ÖKAR PRESSEN

Markus berättar att det var tydligt att de senaste årens förändrade vädermönster är det som producenterna upplever som mest problematiskt. Även om torka i viss mån kan hanteras med mer bevattning, så innebär det ökade

kostnader för producenten samt ställer krav på tillgång till bevattnings- och prognosystem. Regnet är än svårare att göra något åt, särskilt för de odlare som befinner sig på tunga lerjordar. Även om fälten är dränerade så är det inte alltid tillräckligt för att undvika översvämmade fält och därmed skördebortfall.

Dock framgick även en rad andra problem som odlarna behöver hantera.

– Jag fick uppfattningen av att den holländska tulpanlöksodlingen befinner sig i något av ett paradigmskifte, berättar Markus. Förutom de väderleksmässiga utmaningar som odlaren måste hantera så påverkas de även av skyhöga markpriser. Utöver det så påverkas de av det nationella målet att halvera användning av kemiska växtskyddsmedel fram till 2030. Växtskyddsmedel som odlarna länge har kunnat förlita sig på fasas nu ut.

ORO KRING VÄXTSKYDDSMEDEL

– Tulpanlöksodlarna är i allmänhet bra på att begränsa användande av kemiska växtskyddsmedel, poängterar Markus. De flesta är dock fortfarande beroende av kemiska medel mot specifika skadegörare. Samtliga odlare som Markus pratade med uttryckte oro över

en planerad avregistrering av växtskyddsmedlet Movento under år 2025. Det används mot tulpangallkvalster, som förutom att vara problematiskt i sig också är en vektor för andra växtsjukdomar. Odlarna hoppas därför på dispens.

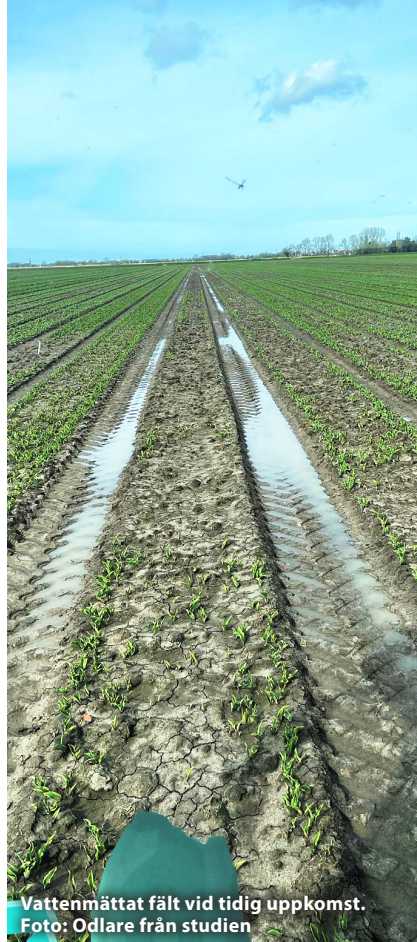
Det finns en oro kring att tillgängliga medel inte är tillräckligt effektiva, samt risken att *Fusarium* och tulpangallkvalster utvecklar resistens. Även om utvecklingsarbeten pågår för att hitta alternativ, råder det fortfarande ovisshet kring hur odlarna fram på ska kunna upprätthålla tillräcklig kvalitet.

MINDRE FÖRETAG DRABBAS HÅRDAST

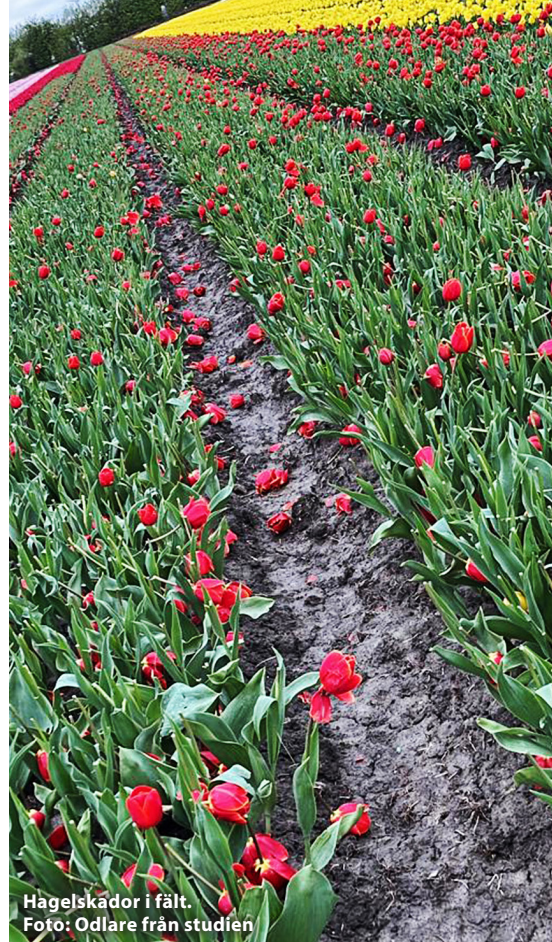
På frågan om den allmänna stämningen bland de producenter Markus träffade svarar han att framtidssynen varierade mellan odlarna. Gemensamt för dem är att det råder en anda av yrkesstolthet, anpassningsbarhet och samarbeten sinsemellan. Rent historiskt har de mindre och mellanstora familjeföretagen varit ryggraden i den nederländska blomsterindustrin, berättar Markus. Industrin är dock idag både prispressad och volatil, vilket främst riskerar att drabba de mindre producenterna.

Tulpanlök drabbade av svampen, *Fusarium*. Foto: Odlare från studien

Vattenmättat fält vid tidig uppkomst. Foto: Odlare från studien

Hägelskador i fält. Foto: Odlare från studien

Markus uppmärksammar att samtliga odlare som intervjuades uttryckte en frustration över att regelverksmässiga förändringar sker snabbare än vad de hinner anpassa sig till. De mindre producenterna har problem att återhämta sig efter dåliga år och kan heller inte i samma utsträckning göra nödvändiga investeringar för att matcha de förändrade förutsättningarna. Ett exempel är att automatiserad selektering av sjukdomsdrabbat växtmaterial, vilket börjar bli vanligare bland de som har råd.

PÅVERKAN PÅ TULPANODLINGEN

Vad kan fortsatta problem i Nederländerna få för konsekvenser för den svenska tulpanodlingen? Markus poängterar att frågeställningen visserligen ligger utanför hans studie. Dock berättar han att brist på tulpanlök kan leda till att större utländska marknader som har mer köpkraft, såsom USA och Kina prioriteras. Höga lökpriser och sämre kvalitet på lökarna skulle också i långa loppet skapa dilemman för de svenska producenterna, som är kända för att leverera snittblommor av god kvalitet till en rimlig prislapp.

– ”Svensk tulpan” är ett väl inarbetat varumärke och konsumenterna är vana

vid en hög standard, menar Markus. I viss mån kan höga lökpriser kompenseras med högre priser i butiken eller buketter med ett färre antal blommor. Samtidigt finns en gräns för vad konsumenten går med på.

Markus berättar dock att de odlare han varit i kontakt med inför denna intervju vittnar om en hittills mycket bättre planteringssäsong än föregående två år. Om årets mer gynnsamma väderförhållanden håller i sig så kan vi förvänta oss en bra skörd, med bättre tillgång på lök för våra inhemska snittblomsproducenter.

STYRKOR OCH SVAGHETER

Det är ingen ovanlighet att svenska odlare betraktar varandra både som samarbetspartners och konkurrenter. Det är dock slående, menar Markus, hur geografiskt koncentrerad den nederländska produktionen är. Odlare, teknikföretag, exportföretag – alla agerar som i ett komplext ekosystem. Den professionalism som råder inom industrin motverkar till viss del den sårbarhet som den geografiska koncentrationen utgör.

Trots de utmaningar som de nederländska producenterna lever med, där trenden är att mindre producent

„...tulpanlöksodlingen befinner sig i något av ett paradigmskifte”

MARKUS KARLSSON

försvinner, så är det troligt att landet kommer fortsätta att dominera den globala tulpanlöksindustrin, menar Markus. Detta till följd av de många konkurrensmässiga fördelar som landets specialiserade industri har.

Markus konstaterar dock att en trolig utveckling på längre sikt kan vara att delar av produktionen kommer att förflyttas utomlands. Liknande utveckling har vi redan sett gällande bulkproduktion av rosor. En sådan utveckling skulle kunna sprida de lokala vädermässiga riskerna, samt undanröja problemen med tillgång på ekonomiskt rimlig odlingsmark. Redan idag finns exempel på nederländska företag som producerar tulpanlök på Nya Zeeland och i Chile. •

Läs mer:

Karlsson, Markus, 2024. *The Dutch tulip bulb industry in times of change: will the Netherlands be able to continue supplying the world with bulbs?*

Länk: urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-s-20082